

แนวทางการจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ กรมพัฒนาที่ดิน

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการทำเกษตรกรรม เป็นพื้นฐานตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ซึ่งในการทำเกษตรกรรมจำเป็นพึ่งพาทรัพยากรดินที่อุดมสมบูรณ์ มีปริมาณธาตุอาหารในดินสูงเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช แต่ทรัพยากรดินที่มีอยู่ในประเทศไทยถูกใช้งานมาอย่างขาดการดูแลรักษาที่ดี ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมและเกิดข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์มากขึ้น วิธีที่จะรักษาคุณภาพดินและฟื้นฟูให้กลับมามีระดับความอุดมสมบูรณ์อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จำเป็นต้องพึ่งพาและให้ความสำคัญต่อการเกษตรธรรมชาติ เกษตรปลอดภัย หรือเกษตรอินทรีย์ เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายการใช้สารเคมีที่มีต้นทุนสูง และแก้ความเสื่อมโทรมให้แก้คืนในระยะยาว

กรมพัฒนาที่ดิน ได้ให้ความสำคัญเรื่องการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งมีผลกระทบต่อ การปรับโครงสร้างดินและให้ธาตุอาหารที่จำเป็นแก่พืช การใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีหลายรูปแบบ เช่น ปุ๋ยพืชสด โดยการใช้เมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วมะแฮะ ถั่วพริ้ว โสนอัฟริกัน ปอเทืองนำมาปลูกและทำการไถกลบ การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ โดยนำเอาเศษพืช จากไร่นา จากโรงงานอุตสาหกรรม จากครัวเรือน จากตลาด นำมาผลิตเป็นปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพ จะเป็นการใช้วัสดุให้เกิดประโยชน์ ลดมลภาวะต่างๆ และขยะได้ นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาการเผาเศษพืชในไร่นาและขยะได้มากขึ้น ประกอบกับทิศทางของการทำการเกษตรที่มุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยทั้งตัวผู้ผลิตและผู้บริโภค เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ประโยชน์การทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

กรมพัฒนาที่ดิน เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพดิน เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากดินได้อย่างยั่งยืน และเพื่อเป็นการช่วยเกษตรกร ลดต้นทุนการผลิตโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี/สารเคมี หรือร่วมกันใช้อย่างเหมาะสม ได้ดำเนินการจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ขึ้นในพื้นที่การดูแลของสถานีพัฒนาที่ดินในแต่ละจังหวัด รวมถึงหน่วยงานภายในกรมพัฒนาที่ดินที่มีศักยภาพในการผลิต เพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์ โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรนำเอาเศษวัสดุเหลือใช้ในไร่นา ในครัวเรือน และจากโรงงานอุตสาหกรรม มาฝากไว้ที่ธนาคาร ธนาคารจะทำการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้เกษตรกรมาเบิกถอนเอาไปใช้ประโยชน์เมื่อวัสดุนั้นย่อยสลายเป็นปุ๋ยแล้ว หรือให้เกษตรกรกู้ยืมปุ๋ยจากธนาคารไปใช้แล้วใช้หนี้ด้วยวัสดุเหลือใช้จากไร่นาและโรงงานอุตสาหกรรมหรือปุ๋ยคอก เพื่อให้เกิดการผลิตและมีการนำไปใช้ประโยชน์ได้ถูกต้อง มีราคาถูก พร้อมทั้งช่วยลดปัญหาการเผาและปัญหาจากกำจัดหรือทิ้งขยะในอนาคต

นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดินได้น้อมนำปุ๋ยหมักสูตรพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาเผยแพร่ให้เกษตรกรนำไปดำเนินการและใช้ในพื้นที่ของตนเองด้วย

วัตถุประสงค์

๑. ให้มีการดำเนินการผลิตและใช้ประโยชน์ปุ๋ยอินทรีย์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
๒. เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของวัสดุเหลือใช้ในการเกษตรและโรงงานอุตสาหกรรม
๓. ให้เกษตรกรลดละเลิกการเผาด้วยการนำเอาวัสดุเหลือใช้จากไร่นามาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ลดการใช้ปุ๋ยเคมี เป็นการลดต้นทุนในการผลิต
๔. เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ความดูแลของสถานีพัฒนาที่ดินในแต่ละจังหวัด รวมถึงหน่วยงานภายในกรมพัฒนาที่ดิน ที่มีศักยภาพ ในการผลิต จำนวนรวม ๘๗ แห่ง โดยเน้นพื้นที่ของเกษตรกรหรือหมอดินอาสา หรือพื้นที่อื่นๆ ที่สามารถใช้เป็นสถานที่ดำเนินการได้ ทั้งนี้ควรมีหนังสือแสดงความยินยอมให้ใช้สถานที่ดำเนินการด้วย

งบประมาณ งบประมาณของกรมพัฒนาที่ดิน โดยจัดสรรให้ตามขนาดของธนาคาร

ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๘ (ต.ค. ๒๕๕๗ - ก.ย. ๒๕๕๘)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มเกษตรกร ในวิธีการผลผลิตและการใช้ประโยชน์จากปุ๋ยอินทรีย์
๒. ลดต้นทุนการผลิตด้านการเพาะปลูก และเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร
๓. เกิดความตระหนักรู้ และสร้างความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งและเป็นสมาชิกธนาคาร ให้เกษตรกรเป้าหมายได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายการผลิตในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
๔. ลดปริมาณขยะและเศษวัสดุเหลือใช้จากการเกษตรในแต่ละพื้นที่

ประเภทของปุ๋ยอินทรีย์

ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นปุ๋ยที่ได้จากการหมักให้จุลินทรีย์ย่อยสลาย จนอยู่ในรูปที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงโครงสร้างของดิน และสามารถปลดปล่อยธาตุอาหารที่พืชต้องการในการเจริญเติบโตได้ แบ่งประเภทปุ๋ยอินทรีย์ออกเป็น ๔ ประเภทดังนี้

๑. ปุ๋ยคอก ได้แก่ ปุ๋ยที่ได้จากมูลของสัตว์ทุกชนิดและคน
๒. ปุ๋ยหมัก เป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่เกิดจากการนำซากหรือเศษเหลือจากพืชมาหมักรวมกันและผ่านกระบวนการย่อยสลายโดยกิจกรรมจุลินทรีย์ จนเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมเป็นวัสดุที่มีลักษณะอ่อนนุ่ม เปื่อยยุ่ย ไม่แข็งกระด้าง ไม่มีกลิ่น มีสีน้ำตาลปนดำ
๓. ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ (น้ำหมัก) หมายถึง ของเหลวที่ได้มาจากการย่อยสลายวัสดุเหลือใช้จากพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะสด โดยกิจกรรมของจุลินทรีย์ในสภาพที่ไม่มีออกซิเจนเป็นส่วนใหญ่ ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีลักษณะเป็นของเหลวใสสีน้ำตาลซึ่งประกอบด้วย คาร์โบไฮเดรต (Carbohydrates) กรดอินทรีย์ (Organic acid) กรดอะมิโน (Amino acid) กรดฮิวมิก (Humic acid) น้ำย่อย (Enzymes) วิตามิน (Vitamins) แร่ธาตุ (Minerals) และฮอร์โมน (Grow hormones) น้ำหมักที่ผลิตจากวัสดุชนิดต่างกันส่งผลให้มีปริมาณของฮอร์โมนต่างกันไปด้วย (กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๔๘) ฮอร์โมนพืชที่พบในปุ๋ยอินทรีย์น้ำมี ๓ ชนิด ได้แก่ ออกซิน ไซโตไคนิน และจิบเบอเรลลิน ซึ่งมีส่วนผสมในการทำน้ำหมัก คือ ผักหรือผลไม้: กากน้ำตาล: น้ำ: สารเร่ง พด.๒ ในอัตราส่วน ๔๐:๑๐:๑๐:๑ ใช้เวลาหมัก ๗ วัน หรือ ทำจาก ปลาหรือหอยเชอริ: กากน้ำตาล: ผลไม้: น้ำ: สารเร่ง พด.๒ ในอัตรา ๓๐:๑๐:๑๐:๑๐:๑ ใช้เวลาหมัก ๒๑ วัน สามารถนำไปใช้สำหรับช่วยเร่งการเจริญเติบโตของพืช การออกดอก การติดผลและเพิ่มผลผลิต
๔. ปุ๋ยพืชสด หมายถึง ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่งที่ได้จากการตัดสับ หรือไถกลบพืชที่ยังเขียวอยู่ลงดิน ในระยะที่พืชออกดอกหรือยังสด และต้องทิ้งไว้ในดินประมาณ ๗-๑๕ วัน เพื่อให้เซลล์พืชอ่อนตัวและค่อยๆ ย่อยสลายตัวอย่างสมบูรณ์ จนพืชสามารถดูดซับธาตุอาหารได้ ชนิดพืชที่นำไปใช้เป็นปุ๋ยพืชสดได้แก่พืชตระกูลถั่ว เช่น ปอเทือง ถั่วพรี้า ถั่วพุ่ม โสนอัฟริกัน เป็นต้น

วิธีการดำเนินการโครงการธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

๑. การคัดเลือกกลุ่มเกษตรกร ให้คัดเลือกกลุ่มเกษตรกรที่กรมพัฒนาที่ดินเข้าไปพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ไว้ และมีความเข้มแข็ง ซึ่งมีความสนใจที่จะดำเนินการ โดยกลุ่มเกษตรกรที่จะดำเนินการควรมีจำนวนสมาชิกจำแนกได้ ดังนี้

- กลุ่มขนาดใหญ่ ควรมีสมาชิกตั้งแต่ ๓๐ - ๕๐ คน
- กลุ่มขนาดกลาง ควรมีสมาชิกตั้งแต่ ๒๐ - ๓๐ คน
- กลุ่มขนาดเล็ก ควรมีสมาชิกตั้งแต่ ๑๐ - ๒๐ คน

๒. การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ จำแนกออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

- ๑) ธนาคารน้ำหมักชีวภาพ
- ๒) ธนาคารปุ๋ยหมัก (สูตรพระราชทาน)
- ๓) ธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

๒.๑ ธนาคารน้ำหมักชีวภาพ กลุ่มเกษตรกรทุกกลุ่มต้องดำเนินการในเรื่องของธนาคารน้ำหมักชีวภาพเป็นหลัก โดยกลุ่มขนาดใหญ่จะต้องผลิตน้ำหมักชีวภาพตั้งต้นประมาณ ๑๐,๐๐๐ ลิตร ส่วนกลุ่มขนาดกลางควรผลิตน้ำหมักชีวภาพตั้งต้นประมาณ ๗,๐๐๐ ลิตร สำหรับกลุ่มขนาดเล็กควรผลิตน้ำหมักชีวภาพตั้งต้นประมาณ ๕,๐๐๐ ลิตร ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินจะสนับสนุนกากน้ำตาล ถังหมัก สารเร่งซูเปอร์พด.๒ และสารเร่งซูเปอร์ พด.๗ ให้ตามจำนวนเป้าหมายที่จะผลิต สำหรับเศษวัสดุให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดหา

๒.๒ ธนาคารปุ๋ยหมัก ควรดำเนินการในพื้นที่ที่กลุ่มเกษตรกรมีอาชีพปลูกผักหรือไม้ผล โดยกลุ่มเกษตรกรต้องดำเนินการผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน ซึ่งกรมฯ จะสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาเศษวัสดุ และสารเร่งซูเปอร์ พด.๑ ทั้งนี้กลุ่มเกษตรกรจะต้องดำเนินการผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทานตั้งต้นจำนวน ๑๐๐ ตัน สำหรับกลุ่มขนาดใหญ่ และผลิต ๗๐ ตัน และ ๕๐ ตัน สำหรับกลุ่มเกษตรกรที่มีขนาดกลางและขนาดเล็ก เป็นต้นไป

๒.๓ ธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ควรดำเนินการในพื้นที่ที่กลุ่มเกษตรกรมีอาชีพทำนา ทำไร่ เป็นส่วนใหญ่ โดยกรมฯ จะสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ต้นทุนประมาณ ๑๐ ตัน สำหรับกลุ่มขนาดใหญ่ ส่วนกลุ่มขนาดกลาง กรมฯ จะสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ต้นทุนประมาณ ๗ ตัน และกลุ่มขนาดเล็ก กรมฯ จะสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ประมาณ ๕ ตัน ซึ่งในส่วนนี้ หากเกษตรกรนำไปปลูกเพื่อไถกลบแล้วต้องกันพื้นที่ส่วนหนึ่งไว้ในการเก็บเมล็ดพันธุ์ต้นตุนคืน พร้อมดอกเบ็ญซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์เช่นเดียวกัน โดยมีสัญญาการใช้คืนไม่เกิน ๖ เดือน

ทั้งนี้ ในการจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์นี้ กลุ่มเกษตรกรอาจจะดำเนินการได้ทั้ง ๓ ธนาคาร ขึ้นอยู่กับความพร้อม ความต้องการของเกษตรกรและพื้นที่เพาะปลูก แต่จะต้องจัดตั้งธนาคารน้ำหมักชีวภาพเป็นหลัก ส่วนธนาคารปุ๋ยหมักและธนาคารปุ๋ยพืชสดอาจเลือกจัดตั้งอย่างใดอย่างหนึ่ง

๓. สำหรับงบประมาณในการดำเนินงานขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มและจำนวนธนาคารที่จะจัดตั้ง ในกรณีที่ไม่มีโรงเรียนในการปฏิบัติงาน กรมฯ อาจจะพิจารณาสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโรงเรียนตามความเหมาะสม

๔. กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิเคราะห์ดิน ต้องเข้ามาร่วมในการดำเนินงาน ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน การใช้ปุ๋ยเคมีที่เหมาะสม ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยการใช้โปรแกรมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งกลุ่มวิเคราะห์ดินต้องทำการวิเคราะห์ดินในพื้นที่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกธนาคาร เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากที่สุด

๕. กลุ่มเกษตรกรต้องดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อบริหารจัดการขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่ผลผลิตจนถึงจัดทำบัญชี รับฝาก ถอน กู้ยืม พร้อมกำหนดอัตราดอกเบี้ยในการฝากและกู้ยืม

๖. กำหนดระเบียบการดำเนินงานในการฝาก ถอน กู้ยืม พร้อมอัตราดอกเบี้ย

๗. กำหนดคุณสมบัติของสมาชิกที่จะเข้าร่วมโครงการ พร้อมกำหนดเงื่อนไข บทลงโทษกรณีทำผิดเงื่อนไข

๘. กลุ่มเกษตรกรต้องมีเงื่อนไขในการประกอบการดำเนินงาน โดยต้องสามารถดำเนินการต่อเนื่องได้ไม่น้อยกว่า ๒ ปี

การบริหารงานธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

๑. บริหารงานโดยคณะกรรมการบริหารงาน กำหนดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบในที่ประชุมทุกเดือน

๒. คณะกรรมการบริหารงานจะต้องทำบัญชี รับฝาก ถอน การให้กู้ยืม การส่งใช้คินตันและดอกเบี้ย

๓. ให้หมอดินและเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดินตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการทุกเดือน

๔. ประสานให้องค์การบริการส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องของตลาดเพื่อรองรับผลผลิตที่ได้

๕. แนวทางการดำเนินงานของธนาคารปุ๋ยอินทรีย์มีดังนี้

การดำเนินงานธนาคารปุ๋ยหมัก (สูตรพระราชทาน)

การฝากวัสดุผลิตปุ๋ยหมัก - ถอนปุ๋ยหมัก

การฝากวัสดุผลิตปุ๋ยหมัก	การแลกเปลี่ยนเป็นปุ๋ยหมัก
- ชีววั ๑ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๒ กิโลกรัม
- ชีวมู ๑ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๒ กิโลกรัม
- ชีวกัฟาร์ม ๑ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๒ กิโลกรัม
- ชีวกัแกลล ๑ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๑ กิโลกรัม
- ฟางข้าว ๑๐ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๑ กิโลกรัม
- เปลือกมันสำปะหลัง ๑๐ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๑ กิโลกรัม
- กากอ้อย ๑๐ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๑ กิโลกรัม
- เศษใบไม้/เศษหญ้าแห้ง ๑๐ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๑ กิโลกรัม
- เศษใบไม้/เศษหญ้าสด ๒๐ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๑ กิโลกรัม
- ใบอ้อย/ยอดอ้อยสด ๒๐ กิโลกรัม	- ปุ๋ยหมัก ๑ กิโลกรัม

ธนาคารน้ำหมักชีวภาพ (สารเร่งซูเปอร์ พด. ๒)
การฝากวัสดุผลิตน้ำหมักชีวภาพ - การเบิกถอนน้ำหมักชีวภาพ

การฝากวัสดุผลิตน้ำหมักชีวภาพ	การแลกเปลี่ยนเป็นน้ำหมักชีวภาพ
- ผักกินใบ จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักชีวภาพ จำนวน ๕ ลิตร
- ผักกินผล จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักชีวภาพ จำนวน ๑๐ ลิตร
- ผลไม้ดิบ-สุก จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักชีวภาพ จำนวน ๑๐ ลิตร
- ปลา จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักชีวภาพ จำนวน ๑๐ ลิตร
- หอย ต่างๆ จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักชีวภาพ จำนวน ๑๐ ลิตร
- กระดุกสัตว์ จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักชีวภาพ จำนวน ๑๐ ลิตร

ธนาคารน้ำหมักชีวภาพเพื่อไล่แมลงศัตรูพืช (สารเร่งซูเปอร์ พด. ๗)
การฝากวัสดุผลิตน้ำหมักสมุนไพร - การเบิกถอนน้ำหมักสมุนไพร

การฝากวัสดุผลิตน้ำหมักสมุนไพร	การแลกเปลี่ยนเป็นน้ำหมักสมุนไพร
- สมุนไพรประเภทใบ จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักสมุนไพร จำนวน ๕ ลิตร
- สมุนไพรประเภทผล จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักสมุนไพร จำนวน ๑๐ ลิตร
- สมุนไพรประเภทเถา จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักสมุนไพร จำนวน ๑๐ ลิตร
- สมุนไพรประเภทหัว จำนวน ๑ กิโลกรัม	- น้ำหมักสมุนไพร จำนวน ๑๐ ลิตร

ธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
การฝากเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด - การเบิกถอนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

การฝากเมล็ดพันธุ์	ดอกเบี๋ยเมื่อครบ ๖ เดือน
- เมล็ดพันธุ์โสนอัฟริกัน จำนวน ๑๐๐ กิโลกรัม	- เมล็ดพันธุ์โสนอัฟริกัน จำนวน ๑ กิโลกรัม
- เมล็ดพันธุ์ปอเทือง จำนวน ๑๐๐ กิโลกรัม	- เมล็ดพันธุ์ปอเทือง จำนวน ๑ กิโลกรัม
- เมล็ดพันธุ์ถั่วพราง จำนวน ๑๐๐ กิโลกรัม	- เมล็ดพันธุ์ถั่วพราง จำนวน ๒ กิโลกรัม
- เมล็ดพันธุ์ถั่วพุ่ม จำนวน ๑๐๐ กิโลกรัม	- เมล็ดพันธุ์ถั่วพุ่ม จำนวน ๒ กิโลกรัม

การกั๊ยมเมล็ดปุ๋ยพืชสด - ใช้คืนดอกเบี๋ยเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

การกั๊ยมเมล็ดพันธุ์	การใช้คืนเมื่อครบสัญญา (๖ เดือน)
- เมล็ดพันธุ์ปอเทือง จำนวน ๑๐๐ กิโลกรัม	- เมล็ดพันธุ์ปอเทือง จำนวน ๑๑๐ กิโลกรัม
- เมล็ดพันธุ์ถั่วพราง จำนวน ๑๐๐ กิโลกรัม	- เมล็ดพันธุ์ถั่วพราง จำนวน ๑๒๐ กิโลกรัม
- เมล็ดพันธุ์ถั่วพุ่ม จำนวน ๑๐๐ กิโลกรัม	- เมล็ดพันธุ์ถั่วพุ่ม จำนวน ๑๒๐ กิโลกรัม
- เมล็ดพันธุ์โสนอัฟริกัน จำนวน ๑๐๐ กิโลกรัม	- เมล็ดพันธุ์โสนอัฟริกัน จำนวน ๑๑๐ กิโลกรัม

๖. การดำเนินงานตามข้อ ๕ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ โดยขึ้นอยู่กับ

มติคณะกรรมการ